

Res grönare

En guide till **hållbara** resor
på landsbygden

Tre enkla tips du kan följa direkt

*röstänga
tillsammans*

Interreg

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Öresund-Kattegat-Skagerrak

Innehåll

Sida 2 Det går att förändra tillsammans

Sida 4 Så kommer ni igång

Sida 8 Så kan ni gå vidare

Det går att förändra tillsammans

Klimatkrisen ställer krav på en grön och rättvis omställning av hela vårt samhälle. Transporter och mobilitet är stora klimatutmaningar som är kopplade till människors vardagsliv och vår rätt till jämlika möjligheter att förflytta oss. Många av oss vill ta steg mot ett mer hållbart sätt att leva men ibland är det svårt att veta hur man ska göra. I detta material finns inspiration kring konkreta lösningar som kan genomföras på er ort eller i er by här och nu. Faktum är att vi kan göra mycket i vår vardag om vi gör det tillsammans. Att ställa om behöver inte handla om att lösningar ska komma utifrån. Ofta finns både de idéer, resurser och kompetenser som behövs i lokalsamhället. De gemensamma lösningar som är bra för klimatet kan få draghjälp av att de hänger ihop med andra frågor som är viktiga i vardagen. Lösningarna som är bra för klimatet är ofta bra för vår hälsa och vår privatekonomi också. Dessutom får vi nya vänner och bekanta när vi hjälps åt.

Frågor och svar

Är mobilitet en viktig fråga i omställningen?

Ja, absolut. Fordonstrafiken står för ungefär en tredjedel av koldioxidutsläppen i Sverige. En stor del av dagens klimatutmaning är användningen av privatbilar. Totalt står privat bilkörning för cirka 60 procent av koldioxidutsläppen från vägtransporter inom Europa.

Varför är det viktigt att utgå ifrån landsbygdens perspektiv?

Många av de förslag på lösningar som finns för hållbar mobilitet utgår nästan uteslutande från en urban kontext. Landsbygdens perspektiv behöver lyftas fram eftersom det här råder helt andra utmaningar, förutsättningar och möjligheter. Bilberoendet är en sådan utmaning där landsbygdens förutsättningar och möjligheter skiljer sig från stadens.

Vi som bor på mindre orter i Sverige har oftast begränsade möjligheter till kollektivtrafik, vilket resulterat i att de flesta hushåll har minst en bil för att få vardagen att gå ihop. Vi behöver resa till andra orter för att jobba, studera, handla, gå till vårdcentralen eller för att kunna delta i fritidsaktiviteter.

Vem är det här materialet till för?

Det vänder sig till dig/er som bor på landsbygden och vill göra något för att resa mer hållbart i vardagen.

Vilka är det som har skrivit det?

Materialet har arbetats fram inom ramen för Röstånga Tillsammans projekt som handlar om hållbar mobilitet på landsbygden. Arbetet har gjorts tillsammans med ABF, med stöd av Region Skånes miljövårdsfond och Interreg Green Mobility Shift. Övningarna som finns med är baserade på erfarenheterna från den nordvästskånska byn Röstånga där ett gäng föreningar samarbetat med ABF och andra projekt.

Tips!

- [Naturvårdsverket – Klimatet och transporter-na.](#)

- [WWFs klimatkalkylator](#). På klimatkalkylatorn kan du lätt räkna ut hur stora växthusgasutsläpp din livsstil orsakar.

Så kommer ni igång – **Samtal** och workshop

Prata med grannarna

Det är svårt att ensam göra något, men tillsammans kan vi bidra till att förändra utvecklingen. Är ni inte redan en grupp, förening som byalag eller liknande så kommer här några tips på hur du kan hitta medlemmar till en grupp på din ort.

Hitta medlemmar till gruppen

Sätt upp lappar i området, på till exempel anslagstavlor, bibliotek där du söker andra intresserade.

Ta kontakt med lokala organisationer och föreningar i området. Det kan vara hembygdsföreningen, idrottsföreningen eller andra som kan ha intresse.

Gör ett event på Facebook. Kolla om det finns lokala Facebookgrupper för området där eventet går att sprida.

Kontakta din lokala ABF-avdelning, använd deras kontaktkanaler.

Bjud in till en träff

Det viktigaste vid en träff är låga trösklar, att ni har det trevligt och börjar prata med varandra. Ett tips är att träffas över en bit mat och att erbjuda medföljande barn något de kan göra under mötet, till exempel ett pysselbord eller spel.

Genom att planera för att en eller två vuxna ansvarar för barnaktiviteterna, underlättar det för bland annat småbarnsfamiljer att delta i träffarna. På så sätt får ni med personer i många olika åldrar, även de mellan 30–45 som generellt är svåra att nå för liknande engagemang.

Börja prata om era resvanor tillsammans. Syftet är att identifiera vad som funkar bra och dåligt på just er ort, och vad ni kan påverka inom själva. Hållbar mobilitet handlar inte bara om hur vi reser till och från vår ort, det handlar också om att (fråga sig) inventera varför vi behöver resa iväg. Finns det aktiviteter som många pendlar till på annan ort? Någon särskild service som saknas som ökar bilkörningen?

Gå en runda där alla säger sitt namn och berättar varför de kommit till träffen

Ämnen att diskutera

- Hur ser dina resvanor ut, hur och varför?
- Finns det några svårigheter med mitt resande?
- Vad är inte hållbart med mina resvanor (Tid, pengar och klimat)
- Finns det något som funkar bra utifrån den nuvarande situationen?
- Vilken service saknas i byn som du tar bilen till för att använda?
- Vilka aktiviteter/verksamhet skulle du vilja se i din by/ ort för att minska bilkörandet?

Kartlägg resurserna i lokalsamhället och gör en handlingsplan

Utifrån samtalen med grannarna i gruppen har olika saker som behöver förändras blivit synliga. Förhoppningsvis har det bildats en liten grupp som vill fortsätta engagera sig kring de önskvärda förändringarna. Nästa steg är att kartlägga vilka resurser som finns i lokalsamhället och att göra en handlingsplan för att komma fram till vad ni vill göra och hur.

Det är bra om kartläggningen görs av grupper där många olika perspektiv och erfarenheter finns representerade. Ju fler olika perspektiv, desto bättre!

Ett sätt att göra kartläggning och handlingsplan är att bjuda in till två workshop-tillfällen.

Förslag på upplägg för workshop för kartläggning

- Välkomsthälsning och presentationsrunda.
- Berätta om kartläggningen och varför ni har bjudit in till den. Ge exempel på vilka olika slags resurser som finns: mänskliga, sociala, fysiska, ekonomiska.
- Dela in deltagarna i grupper med 4-6 personer i varje grupp. Dela ut blädder-blocksblad, pennor och post-its i grupperna som deltagarna kan använda för att skriva ner eller rita upp resurserna. Om ni vill, skriv ut mallen som finns i detta material i A3-format.
- Ge grupperna gott om tid att samtala och skriva ner/rita upp vad de kommer fram till. Be dem därefter att dela med sig till övriga grupper.
- Avsluta med att uppmärksamma mängden resurser och berätta att nästa steg är att göra en handlingsplan.

Om ni vill så kan en del av kartläggningen göras genom en promenad i byn där ni tillsammans identifierar en del av de resurser som finns under vägen.

Exempel på resurser

Företag och ekonomiska resurser:

Lokala affärer och företag som kan erbjuda sponsring eller ekonomiskt stöd för samhällsprojekt.

Individer eller grupper med tillgångar eller kapital som kan investeras i lokala initiativ och verksamheter.

Offentliga finansieringskällor eller bidrag från organisationer som stöder lokalt entreprenörskap och utveckling.

Lokala föreningar och institutioner

Lokala organisationer såsom föreningar, kyrkor eller frivilliggrupper som redan är engagerade i samhället.

Skolor och utbildningsinstitutioner som kan erbjuda utbildningsprogram och resurser för samhällsutveckling.

Lokala invånare & sociala nätverk

Lokala invånare med olika färdigheter, talanger och kunskaper.

Företagare och entreprenörer som kan bidra med affärsidéer och expertis.

Studenter och forskare som kan genomföra undersökningar eller erbjuda sina kunskaper.

Fysiska resurser

Offentliga platser som parker, lekplatser eller torg som kan användas för gemensamma aktiviteter och evenemang.

Byggnader och infrastruktur som kan omvandlas för att möta gemenskapens behov, som exempelvis lokaler för möten eller kulturella evenemang.

Naturliga resurser såsom grönområden, vattendrag eller skogsområden som kan användas för rekreation eller för att främja miljömedvetenhet.

Mall för att identifiera **resurser**

**Företag och
ekonomiska resurser**

**Lokala föreningar och
institutioner**

**Lokala invånare &
sociala nätverk**

Fysiska resurser

Förslag på frågor att ställa när ni gör en handlingsplan

Utgå ifrån det ni vill förändra och titta på vad som kommit fram i kartläggningen av de lokala resurserna.

- Vilken är den förändring vi vill se?
- Vilka konkreta lösningar för att åstadkomma förändringar kan vi jobba med om vi använder våra lokala resurser?
- Vad ska vi göra? Hur? Aktioner/aktiviteter.
- Vilka är vinsterna? (Samhället, tid, pengar och för klimatet)
- Vilka utmaningar finns det?
- Vad är nästa steg? Vem gör vad?

Samåk

Många av oss gillar också att åka bil men åker sällan tillsammans. Varje dag pendlar över 4,6 miljoner svenskar mellan hemmet och jobbet. Mer än två tredjedelar av pendlarna använder bilen. 94 % av pendlarna sitter ensamma i bilen till jobbet. Detta innebär att lediga platser i bilen går till spillo.

Samåkning innebär att flera personer använder samma fordon samtidigt för en resa i samma riktning. Syftet med samåkning är att resa tillsammans för att förbättra reseeffektiviteten och spara resekostnader. Samåkning mellan privatpersoner har länge förekommit på landsbygden. En mer organiserad form av samåkning har funnits i flera år i form av grupper på sociala medier för samåkning (framför allt Skjutsgruppen). Det finns även ett flertal olika appar varav några är kostnadsfria.

Att samåka med andra är enkelt! Ett tips är att börja smått, samåkningen ökar ofta vid oväder eller när det är strul med kollektivtrafiken och det är bra att ha en gemensam plattform där ni som vill samåka kan hitta varandra.

Folk börjar med samåkning av miljömässiga och ekonomiska skäl, men ett viktigt skäl till att de fortsätter är det sociala. Kom igång med samåkning!

- Börja med att undersöka vilka som på din ort åker mot samma håll och gör upp om ramor om hur er samåkning ska fungera.
- Skapa en grupp på valfritt chattforum
- Det finns appar, somliga är gratis, andra kostar.
- Samåkning kan även innebära att stämma av med andra föräldrar hur och när ni skjutsar barn till aktiviteter,
- Sök på samåkning på ex. Facebook. Det kanske redan finns en grupp i ditt närområde.

Förslag på ramor för samåkning

Om man vill kan man dela upp kostnaden vid samåkning genom betalning eller så kör ni varannan gång. Enligt skatteverket är schablonbeloppet 25 kr per mil som delas av alla som samåker inkl föraren. Detta täcker utgifter för bensin och andra kostnader som tillkommer, till exempel slitage.

Läs mer om samåkning

- [Samåkings-tips från hela Sverige ska leva,](#)
- [Skjutsgruppen förening](#)
- [Samåkning i byn Tolg](#)

Sampåverka kollektivtrafiken

Det är inte alltid busstidtabellen stämmer överens med de faktiska behov som finns på orten. Det leder till att många skulle vilja åka kollektivt, känner sig tvungna att ta bilen istället, vilket i sin tur leder till att det är få resenärer och turer dras in.

Frågan om hur man löser rörligheten på landsbygden är aktuell i hela landet. Många mindre orter kämpar för att behålla sin kollektivtrafik, som påverkas av den demografiska utvecklingen och fortsatt urbanisering.

På de flesta platser i Sverige är det politiken i regionen som reglerar kollektivtrafikens utveckling. Kommunen saknar direkta beslutanderättigheter när det gäller trafiken, men specifika önskemål och behov utgör normalt sett ett viktigt underlag för regionens beslut. Kommunen bidrar ofta med extra finansiering för att möta behoven av förbättrad kollektivtrafik eller andra prioriterade områden. Det kan vara en lång process att ändra bussturer eller en tidtabell, men kom ihåg att kollektivtrafiken finns till för dig som medborgare och den går att påverka. Hur hade du önskat att tidtabellen såg ut på din ort?

Påverka kollektivtrafiken - Behovsstyrd tidtabell

- För att påverka behöver ni ha ett underlag på hur de boende på er ort faktiskt vill resa. Genom att göra en undersökning om hur ni som bor på orten skulle vilja att bussarna gick har ni bra argument och ett väl förankrat resultat av hur ni vill skulle nyttja kollektivtrafiken mer.
- Ta kontakt med trafikplanerare i er kommun och be dem hjälpa er med undersökning. Kommunen har ofta statistik som ni kan ta del av.
- Kontakta den som är ansvarig för kollektivtrafiken på er ort och bjud in dem till ett möte eller skicka in er resultatet från er undersökning.
- Ta kontakt med andra orter runt omkring, kan ni samarbeta för att påverka.

Läs mer om hur kollektivtrafiken fungerar

- [Nobina – Hur fungerar kollektivtrafiken?](#)
- [Mobilitet och transportlösningar på Landsbygd, en forskningsrapport](#)

Samäg & dela (bilpool)

Många av oss äger också en bil, men dagens bilar står still cirka 95 procent av tiden och rullar i bästa fall en timme om dagen. Att samäga fordon på landsbygden kan erbjuda flera fördelar. För det första kan det minska kostnaderna betydligt genom att dela på inköpspriset, underhållet och bränslekostnaderna. Dessutom kan samägandet främja en känsla av gemenskap och samarbete inom samhället. Genom att minska antalet fordon på vägarna minskas även miljöpåverkan.

Genom att samäga fordon kan landsbygdens invånare också få tillgång till en större variation av fordon, vilket kan vara särskilt användbart för tillfälliga behov och särskilt för de som inte äger ett eget fordon.

Det finns olika former av samägande:

Bilpooler innebär att ett antal personer turas om att använda ett eller flera fordon. Det finns kooperativa och kommersiella bilpooler. När det gäller bilpooler är de inte ekonomiskt lönsamma i områden med få invånare. Kooperativa bilpooler är den form som bedöms ha störst potential på landsbygden. (COMO 2021)

Delningstjänster. Genom delningstjänster kan användare hyra fordon för korta perioder eller specifika ändamål. Detta inkluderar bilpooler där flera personer delar på en pool av fordon för att använda vid behov.

Kollektivt samägande. Detta innebär att flera hushåll eller individer i en gemenskap delar ägandet av ett fordon. Det kan organiseras genom kooperativ eller föreningar och syftet kan vara att tillhandahålla transporttjänster till medlemmarna eller att minska kostnaderna för individuellt ägande

Frågor att diskutera vid samägande

För att samägandet ska fungera måste det framgå vilka regler som gäller för försäkrings- och ersättningsfrågor.

- Vad är fördelarna med att samäga ett fordon jämfört med att äga en bil ensam?
- Vilken form av samägande passar mig bäst, se alternativ ovan.
- Vilka fordon kan man samäga? Bil, släp, cykel, lådcykel mm
- Hur kan man effektivt organisera och planera användningen av det samägda fordonet för att undvika konflikter och missförstånd?
- Hur ska vi kommunicera, använder vi oss av en färdig lösning eller skapar vi en egen?
- Vilka avtal eller kontrakt bör upprättas mellan samägarna för att tydligt fastställa regler och förväntningar?
- Vilka strategier kan användas för att hantera situationer där en samägare inte följer överenskomna regler eller orsakar problem?

Läs mer om samägande

- [Konsumenternas – Hyra låna, eller dela en lägenhet, bil eller saker](#)
- [Alternativ.nu – Starta Bilpool](#)
- [En planerares guide till galaxen för delad mobilitet](#)

Gå och cykla

Det kan vara utmanande att cykla och gå på landsbygden, eftersom många orter saknar säkra cykelbanor och man ofta hänvisas till smala vägrenar där bilar kör i hög hastighet.

Ett sätt att belysa svårigheten med cykling och gång för kommunen kan vara att göra en cykelmanifestation. Fenomenet «Critical Mass», förkortas CM, innebär att en större grupp av cyklister samlas för att gemensamt cykla på vägar och gator. Denna rörelse har funnits sedan -1970talet och har sedan dess etablerats i städer över hela världen, inklusive i Sverige.

Cykelmanifestationer har som mål att lyfta fram cyklisters rättigheter och främja cykling. Manifestationen belyser problematiken och kan påverka kommunens framtida planering. Den kan också bidra till att bygga upp en gemenskap bland lokalbefolkningen och öka medvetenheten om cyklisternas utmaningar med begränsade cykelvägar och bristande infrastruktur.

Rent praktiskt går det till så att en grupp cyklar tillsammans på bilvägen, av CM-tradition den sista fredagen i månaden. Självklart lämnar man plats om det skulle komma en ambulans eller ett annat utryckningsfordon.

Det finns även flera exempel där invånare tagit saken i egna händer och byggt en egen cykel- och gångväg. I Rudskoga, Kristinehamns kommun, länkade byborna samman befintliga sträckor av den gamla landsvägen med nybyggda cykelvänliga sträckor.

Läs mer om hur cykling som mobilitetslösning

- [Här bygger Kulltorpsborna egen cykelväg](#)
- [Cykelfrämjandet](#)
- [Så stor är hälsovinsten när du går eller cyklar](#)

Kontaktuppgifter

ABF Nordvästskåne
Köpmansgatan 10, Åstorp
info.nordvastskane@abf.se
042-590 40

Föreningen Röstånga Tillsammans
info@rostangatillsammans.se

Sammanfattning

Detta studiematerial presenterar konkreta lösningar för att främja hållbart resande på lokal nivå, insatser som enkelt kan genomföras på din ort!

Klimatkrisen kräver en omställning som är både grön och rättvis för hela vårt samhälle. Utmaningarna med transporter och mobilitet påverkar inte bara miljön utan också vår vardag och vår rätt till jämlika möjligheter att förflytta oss. Många av oss känner en vilja att ta steg mot ett mer hållbart liv, men ibland kan det kännas överväldigande att veta hur man ska börja.

Faktum är att när vi agerar tillsammans kan vi göra en stor skillnad, det går att förändra tillsammans!

Video

[Titta på vår video där vi sammanfattar rapportens innehåll!](#)

*röstånga
tillsammans*

Interreg

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Öresund-Kattegat-Skagerrak

